

latos dolgok) magába fogadó, háromfiókos sublód nélkül.

Ezzel szemben a hálószoba a pihenés helye, de csak látszólag. Hiszen könyvek itt is vannak, körben a falakon, csakhogy az asztalon már számítógép működik, s a puritán ágy éppen csak az alvásra alkalmas, lustálkodásra aligha. Ahogy a

szék sem a kellemes ernyedésre, kizárólag a munkára. S mintegy a valóságba kapcsolja vissza itt a látogatót a ruhásszekrény tartalma: a képzeletbeli, az író mellé lépő utazásnak vége, kezdődhet az ismerkedés az igazi valóval, magukkal a művekkel.

BUDA ATTILA

Művészet

ANTAL ISTVÁN – JAKAB
ERIKÁ – PAUER GYULA:

Párhuzamos monológok

A művészetről való gondolkodás-ként avagy a gondolkodás művészeté felé tett kísérletként is aposztrofálhatjuk a három szerző által jegyzett kötetet. A cím csalóka. Mert valóban Antal István és Pauer Gyula párhuzamos szövegei vannak könyvbe foglalva, ám a szerkesztés – Jakab Erika munkája – révén a beszélgetés különös műfaját alkotják meg együttesen. Mindezt nevezhetjük egy sajátos szellemi tér kimunkálásának vagy akár a valóságos kérdések és dolgok nyitott tárházának is.

Ha Antal István (Juszuf) valóságlenyomatai felől közelítünk, akkor a gombfocicsapatok mitikus lététől vagy a szerelem önmegsem-

misítő metaforájától a barlangfestészetig és Jackson Pollock emblematisztikus alakjáig jó néhányan színre lépnek, s nem utolsósorban Pauer Gyula, a valóságos és képzeletbeli beszélgetőtárs. A képzeletbeli és a valóságos jelző egymás mellett való szerepeltetése nem véletlen, mert mintegy párhuzamos életélményként és reflexióként futnak végig az egyes gondolatsorok.

Kérdéseket fogalmazhatunk meg, s talán ez az egyik legnagyobb ereje a gyűjteménynek. Milyen pozícióban létezett az első és második nyilvánosság, illetve ezek művészeti leágazásai azokban a bizonyos elmúlt évtizedekben? S az is problémaként jelentkezhet, hogy vajon milyen arányban segítették elő vagy hátráltatták (a sorrend nem véletlen) a fennálló ideológiai-politikai hatalom prominensei művészeink/gon-

dolkodóink ténykedéseit. Jelen sorok írójának meggyőződése, és ehhez fontos adalék a könyv is, hogy speciális alkotói odafordulásokat kényszerített ki, „tett lehetővé” az elmúlt évtizedek kultúrpolitikája.

Pauer pszeudo-valósága így vált valóságossá; jó példa erre *Tüntető-tábla-erdő* története és ideája. Miként az is kitűnik az emlékező újraértelmezésekből, hogy a jelzett manifestáció megsemmisítése paradox módon a műalkotás létezésbeli gyarapodását segítette elő.

Ehhez kapcsolhatjuk még alkotónk művészetértelmezését, amely jelentős részben a tárgyi világ jelenségvilággá való stilizálása körül forog. Magába foglalva a saját életvilág egyedi érzékiesítését, s ezzel összefüggésben sajátos filozófiai problémák kibontását. Ami természetszerűleg nem ellentmondásmentes, hiszen például Jaspers vagy Heidegger törekvése pontosan az ellenkezője annak, mint amit Pauer állít, azaz vagyok én és én vagyok a világ (ez sajátosan fichtei attitűd!); ezzel szemben a két jeles auktor pontosan a szubjektum és objektum megkülönböztetése ellen emelte fel szavát. Ám igazából az lesz tanulságos, ha tovább haladunk Pauer gondolatmenetei nyomán, s megtaláljuk a fogalom érzéki megformálásának azon sajátos kiterjesztéseit, amelyek

valójában annak a bizonyos ontológiai megismerésnek, vagyis nem az egyes létezésnek, hanem a lét egészének irányait részesítik előnyben (vö. Martin Heidegger: *Kant és a metafizika problémája*).

S ennek másik pólusát adják Antal és Pauer azon dialóguskezdemenyezései, melyek élet és művészet egybejátszására reflektálnak. Az a kérdés kerül sajátosan új értelmezési térbe, hogy azok az alkotók, akik a művészet eminens újítói közé tartoztak (Új Zenei Stúdió, Bódy Gábor stb.) vagy eg-

zisztenciális érzékenységük alapján világítottak rá a kérdésségekre (Hajas Tibor, Dixi és mások), mennyiben kapcsolhatók be jelenünk rekonstrukciós történéseibe.

Ezt a folyamatot segíti elő a két monologikum (majdhogynem a leibnizi, ablak nélküli monásokra emlékeztetően, ám mégis nyitott ablakkal), s ezek egybeszerkesztése Jakab Erika által. Bárhol be tudunk kapcsolódni a dialógusokba, ám mégis íve van a könyvnek, amelyet feltűnően jelez, hogy például a szerelem örökkévalóságával kezdődik, illetve zárul a munka. Miként az is érzéki formát ad az olvasatoknak, hogy a színekben és hangulatokban gazdag, változó anyagformák lenyomatai rendre előtűnnek. Ennek szellemében remélhetjük, hogy csak egy címbeli megte-

vesztés áldozatai vagyunk, és végte-
len sok párhuzamos dialógus elindí-
tására nyílik lehetőségünk.

BOHÁR ANDRÁS

(Magyar Műhely Kiadó, Budapest, 2005,
122 oldal, 2000 Ft)

Árnyékkötők

*Copy art, fax art, computer
art (1989–2004)*

Akik azt gondolják, hogy a kilencve-
nes évek művészeti életét csak a nagy
individuális művészi megnyilvánulá-
sok jellemzik, s hogy a csoportos
művészeti jelentkezés, programalkotás csupán
valami avított avantgárd do-
log, azok nem vették észre
az elmúlt másfél évtized
egyik legjelentősebb, mar-
káns, vizualitásában és
konceptióteremtésében is
mély nyomokat hagyó ha-
zai alkotócsoportját, vala-
mint annak speciális szakfolyóiratát.
Az Árnyékkötőkről van szó, akiknek
azonos című lapja – miként azt az
Árnyékkötők című kötet bevezető ta-
nulmányát jegyző Perneczky Géza is
kiemeli – Közép-Európa egyetlen
elektrografikai szakfolyóirata. A fény-
másolóval készített vizuális alkotá-
soknak persze több évtizedes hagyó-
mánya van, de míg a komputermű-

vészet magyar megszállottjai a CO-
COM-lista miatt voltak kénytelenek
évtizedes késéssel bekapcsolódni az
ars electronica világába, addig a copy
art hódolói – az indigó kivételével – a
valamennyi másolási technikát, tech-
nológiát totálisan ellenőrző, a szabad
véleménynyilvánítástól rettegő szo-
cialista hatalom áldozataivá váltak.
Bár az igazsághoz az is hozzátarto-
zik, hogy a környező országokat
megelőzve nálunk már a nyolcvanas
évek második felében kezdtek elter-
jedni a nyugaton hosszú évek óta
szériában használt fénymásológépek,
gyorsan kiszorítva a sok helyen lela-
katolt szobákban, raktárakban őrzött
stencilgépeket, így az Árnyékkötők
rendszer váltás kori, korainak mond-
ható indulása bizonyos
értelemben indokolható.

A folyóirat-szerkesz-
tőként és -készítőként, ki-
állításszervezőként is mű-
ködő alkotócsoport más-
fél évtizedét összefoglaló
kötet magán viseli a ko-
rábbi lapszámok sajátos-
ságait, hiszen egymást
váltogatják benne a teoretikus írások,
tanulmányok, kritikák, művészi ön-
reflexív szövegek, és az egyes vizuális
művek, amelyek egyrészt összekötik,
másrészt elhatárolják, bizonyos ese-
tekben pedig illusztrálják a különféle
műfajú és keletkezési idejű írásokat.
Ezen írások közül nem egy arról árul-
kodik, hogy az Árnyékkötők mun-
kásságának nemcsak technikai, ha-

